

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 23.10.2006
KOM(2006)614 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE

Vzdelávanie dospelých: Na vzdelávanie sa nikdy nie je neskoro

OZNÁMENIE KOMISIE

Vzdelávanie dospelých: Na vzdelávanie sa nikdy nie je neskoro

1. Úvod

V oznámení Komisie z roku 2001 pod názvom *Európsky priestor celoživotného vzdelávania skutočnosťou* a v rezolúcii Rady o celoživotnom vzdelávaní sa zdôrazňuje význam celoživotného vzdelávania pre konkurencieschopnosť a zamestnateľnosť, ale takisto pre sociálne začlenenie, aktívne občianstvo a osobný rozvoj. Vzdelávanie dospelých je rozhodujúcou zložkou celoživotného vzdelávania.

Definície vzdelávania dospelých sa líšia, ale na účely tohto oznámenia sa vzdelávanie dospelých definuje ako *všetky formy vzdelávania, na ktorých sa zúčastňujú dospelí po ukončení počiatočného vzdelávania a odbornej prípravy*, bez ohľadu na úroveň, akú v procese počiatočného vzdelávania dosiahli (napr. vrátane vysokoškolského vzdelávania).

Vzdelávanie a odborná príprava sú rozhodujúcimi faktormi pri plnení cieľov Lisabonskej stratégie zvyšovať hospodársky rast, konkurencieschopnosť a sociálne začlenenie. Význam vzdelávania dospelých v tejto súvislosti spolu s jeho prispievaním k osobnému rozvoju a seberealizácii sa vo zvýšenej miere uznáva v národných reformných programoch členských štátov. Implementácia však zostáva až na pár výnimiek na nízkom stupni¹. Väčšina systémov vzdelávania a odbornej prípravy sa stále vo veľkej miere zameriava na vzdelávanie a odbornú prípravu mladých ľudí a dosiahol sa len obmedzený pokrok pri zmene systémov s cieľom zohľadňovať potrebu vzdelávania počas celého životného cyklu. Aby sa dosiahla referenčná úroveň účasti, ktorú členské štáty schválili v rámci programu „Vzdelávanie a odborná príprava 2010“, do celoživotného vzdelávania by sa museli zapojiť ďalšie 4 milióny dospelých.² Najnovšie výskumy³ potvrdzujú dôležitý význam investovania do vzdelávania dospelých. Výhody vo verejnej aj v súkromnej oblasti zahŕňajú lepšiu zamestnateľnosť, zvýšenú produktivitu a kvalitnejšiu zamestnanosť, znížené náklady v oblastiach ako dávky v nezamestnanosti, dávky sociálneho zabezpečenia a predčasné dôchodky, ale takisto zvýšenú sociálnu návratnosť v podobe zlepšenej občianskej účasti, lepšieho zdravia, menšieho výskytu kriminality a väčšieho osobného blaha a seberealizácie. Podľa výskumov uskutočnených na starších ľuďoch sú tí, ktorí sa zúčastňujú na vzdelávaní zdravší, čím sa následne znižujú náklady na zdravotnú starostlivosť⁴.

¹ „Modernizácia vzdelávania a odbornej prípravy: dôležitý príspevok k prosperite a sociálnej súdržnosti v Európe - Spoločná priebežná správa Rady a Komisie za rok 2006 o pokroku v rámci pracovného programu "Vzdelávanie a odborná príprava 2010",
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/c_079/c_07920060401en00010019.pdf

² http://ec.europa.eu/education/policies/2010/objectives_en.html#measuring

³ Podporovanie vzdelávania dospelých, OECD (2005).

⁴ Tom Schuller, John Preston, Cathie Hammond, Angela Brassett-Grundy a John Bynner, *Výhody vzdelávania*, Londýnska univerzita, 2004.

V tomto oznámení sa zdôrazňuje kľúčový príspevok vzdelávania dospelých prostredníctvom osvojovania si kľúčových spôsobilostí, k zamestnateľnosti a mobilite na modernom trhu práce a k sociálnemu začleneniu. Vychádza sa pritom z poznatkov získaných v rámci dialógu s členskými štátmi v rámci programu „Vzdelávanie a odborná príprava 2010“ a zo skúseností získaných v existujúcich programoch vzdelávania a odbornej prípravy v EÚ, najmä v akcii „Grundtvig“, ktorá je súčasťou programu Sokrates⁵. Takisto sa v tomto oznámení odráža prístup opísaný v oznámení o efektívnosti a spravodlivosti⁶, konkrétne v tom, že sú možné reformy, ktoré prispievajú k zlepšeniu efektívnosti aj spravodlivosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy. V oznámení sa pripomína, že štrukturálne fondy, a najmä Európsky sociálny fond (ESF), majú potenciál podporovať rozvoj infraštruktúr a stratégií. Zdôrazňuje sa v ňom význam určitých osobitných otázok: rodová dimenzia, najmä pokiaľ ide o zber údajov, rozdiely v prístupe k celoživotnému vzdelávaniu a v uprednostňovaných formách vzdelávania.

Poskytuje potrebnú podporu politiky na implementáciu budúceho programu „Grundtvig“, ktorý bude súčasťou celkového Programu celoživotného vzdelávania 2007 - 2013. Napokon sa v oznámení navrhuje úvaha o vzdelávaní dospelých s účasťou členských štátov a príslušných zainteresovaných strán, ktorá by viedla k formulácii akčného plánu v roku 2007.

2. Výzvy, ktorým treba čeliť

Vzdelávaniu dospelých sa nevenovalo vždy také uznanie, aké by si zasluhovalo, pokiaľ ide o zviditeľňovanie, stanovenie priorít politiky a zdroje, napriek politickému dôrazu, ktorý sa kladie na celoživotné vzdelávanie v posledných rokoch. Táto dichotómia medzi politickou diskusiou a skutočnosťou nadobúda ešte vážnejšie rozmery v spojení s pozadím najdôležitejších výziev, pred ktorými stojí Únia.

Konkurencieschopnosť

Kľúčovou hospodárskou výzvou pre Európu, ako sa uvádza v Lisabonskej stratégii, je zlepšiť jej hospodársky rast a stav zamestnanosti a zároveň zachovať sociálnu súdržnosť. Rýchly pokrok v ďalších častiach sveta poukazuje na potrebu inovácie, moderného a kvalitného vzdelávania a odbornej prípravy ako kľúčového faktora hospodárskej konkurencieschopnosti. Všeobecná úroveň spôsobilostí sa musí zvýšiť s cieľom naplniť potreby trhu práce ako aj umožniť občanom, aby mohli v súčasnej spoločnosti dobre fungovať. V Európe však žije asi 72 miliónov nízkokvalifikovaných pracovníkov⁷, ktorí predstavujú jednu tretinu pracovnej sily, zatiaľ čo podľa odhadov bude do roku 2010 len 15 % novovytvorených pracovných miest určených pre ľudí s nízkou kvalifikáciou a 50 % nových pracovných miest si bude vyžadovať vysokoškolskú kvalifikáciu⁸. Okrem toho významný podiel obyvateľov Európy stále nemá schopnosť porozumieť tlačným informáciám a využívať ich v každodenných činnostiach. Zabezpečenie nadobúdania kľúčových spôsobilostí všetkými občanmi zostáva

⁵ Oznámenie Komisie s názvom „Priebežná hodnotiaca správa o dosiahnutých výsledkoch a o kvalitatívnych a kvantitatívnych aspektoch implementácie druhej fázy akčného programu Spoločenstva v oblasti vzdelávania „Sokrates““, KOM(2004) 153, konečné znenie, 8.3.2004.

⁶ Oznámenie Komisie „Efektívnosť a spravodlivosť v európskych systémoch vzdelávania a odbornej prípravy“, KOM(2006) 481, konečné znenie, 8.9.2006.

⁷ Prieskum o pracovnej sile EÚ z roku 2004, Eurostat.

⁸ *Vzdelávanie a odborná príprava – kľúč k budúcnosti*, syntéza maastrichtskej štúdie Európskeho strediska pre rozvoj odborného vzdelávania (Cedefop), Luxemburg 2004.

naďalej úlohou pre všetky členské štáty⁹. Výskumy dokazujú, že vyvážené rozloženie spôsobilostí medzi obyvateľmi má silnejší vplyv na celkovú hospodársku výkonnosť.¹⁰

Demografické zmeny

Európa čelí nebyvalým demografickým zmenám, ktoré budú mať významný vplyv na spoločnosť a hospodárstvo – a následne na poskytovanie vzdelávania a odbornej prípravy a zabezpečovanie potrieb v tejto oblasti. Európske obyvateľstvo starne: v priebehu nasledujúcich 30 rokov sa počet mladších Európanov (do 24 rokov) zníži o 15 %. Každý tretí Európan bude mať viac ako 60 rokov a približne každý desiaty Európan bude mať viac ako 80 rokov¹¹. Tento vývoj prináša dôležité úlohy v súvislosti s európskym sociálnym modelom. Znížený prísun mladých ľudí na trh práce spolu so skutočnosťou, že len každá tretia osoba vo veku 55-64 rokov má platené zamestnanie, poukazujú na viditeľnú potrebu využívať celkový potenciál vzdelávania dospelých s cieľom zvýšiť účasť mladých ľudí v pracovnom procese a rozšíriť účasť starších ľudí. Znamená to najmä venovať pozornosť mladým ľuďom, ktorí predčasne opúšťajú vzdelávací systém (6 miliónov v roku 2005¹²) a zároveň sa zameriavať na zlepšenie spôsobilostí a schopnosti prispôbiť sa u nízkokvalifikovaných pracovníkov vo veku nad 40 rokov a podporovať ich, aby svoju kvalifikáciu zvýšili minimálne o jeden stupeň.

Vzdelávanie dospelých môže pomôcť pri zabezpečení toho, aby mohla imigrácia, ktorá má potenciál čiastočne vyvažovať starnutie obyvateľstva a prinášať chýbajúce spôsobilosti a znižovať nedostatok pracovných síl v určitých sektoroch, prebiehať spôsobom, ktorý prinesie ošoh migrantom aj hostiteľskej krajine. Väčšina nových migrantov, dokonca vysokokvalifikovaných ľudí, má dôležité potreby, pokiaľ ide o jazyk a kultúrne porozumenie. Okrem toho, keďže ich spôsobilosti sa často podceňujú a nedostatočne uznávajú, ich schopnosti sa nemusia na trhu práce dostatočne využiť. Postavenie imigrantov na trhu práce, vrátane vysokokvalifikovaných, je obyčajne horšie ako postavenie štátnych príslušníkov krajín EÚ. Toto sa nevzťahuje len na prichádzajúcich imigrantov, ale aj na ich druhú a tretiu generáciu a ešte výraznejšie na ženskú populáciu.

⁹ Návrh Komisie týkajúci sa odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových zručnostiach pre celoživotné vzdelávanie, KOM(2005) 548, konečné znenie, 10.11.2005.

¹⁰ Coulombe, S., J.F. Tremblay a S. Marchand, International Adult Literacy Survey, Literacy Scores, Human Capital and Growth across Fourteen OECD Countries (Medzinárodný prieskum gramotnosti dospelých, bodové hodnotenia gramotnosti, ľudský kapitál a rast v štrnástich štátoch OECD), Statistics Canada, Ottawa, 2004.

¹¹ Údaje sú k dispozícii v publikácii: Základný scenár Eurostatu pre odhady počtu obyvateľov, predbežné výsledky 2004; Zelená kniha „Ako čeliť demografickým zmenám, nová solidarita medzi generáciami“, oznámenie Komisie, KOM(2005) 94, konečné znenie, 16.3.2005).

¹² Pracovný dokument útvarov Komisie „Pokrok v dosahovaní lisabonských cieľov v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy – Správa založená na ukazovateľoch a referenčných úrovniach – Správa za rok 2006“, SEK(2006) 639, 16.5.2006, s. 40.

Najnovšie správy potvrdzujú, že chudoba a sociálne vylúčenie sú stále vážnou výzvou pre všetky členské štáty¹³. Rôzne okolnosti a podmienky, ako nízke úrovne počiatočného vzdelania, nezamestnanosť, izolovanosť na vidieku a obmedzené životné príležitosti s rozmanitou škálou dôvodov marginalizujú mnoho ľudí a vylučujú ich z možnosti využívať výhody, ktoré prináša spoločnosť, ako aj z možnosti byť aktívnymi občanmi. Nové formy negramotnosti v podobe vylúčenia z prístupu k IKT a ich využívaniu v pracovnom a bežnom živote zhoršujú toto vylúčenie: dospelí, ktorí nie sú počítačovo gramotní, nemajú možnosť využívať kľúčové informácie a nástroje, ktoré sú v čoraz väčšej miere dostupné len v digitálnej podobe¹⁴. Vzdelávanie dospelých má kľúčovú úlohu pri riešení sociálneho vylúčenia.

3. Rozvoj agendy vzdelávania dospelých

Zvyšovanie celkovej úrovne schopností dospelého obyvateľstva poskytovaním početnejších a kvalitnejších príležitostí na vzdelávanie počas celého života dospelého človeka je dôležité rovnako z dôvodu efektívnosti ako aj spravodlivosti vzhľadom na určené výzvy¹⁵. Vzdelávanie dospelých pomáha dospelým nielen v tom, aby sa z nich stali efektívnejší pracovníci, ale aby boli aj lepšie informovaní a aktívnejší občania. Prispieva takisto k ich osobnému blahu.

Jednou z najdôležitejších výziev pre tvorcov politiky v tejto oblasti je optimálne využívanie rozličných poskytovateľov a prostredí vzdelávania, ktoré sú charakteristické pre systémy vzdelávania dospelých. Na tvorbe politiky a jej implementácii má podiel mnoho partnerov, vrátane ministerstiev, sociálnych partnerov, verejných vzdelávacích inštitúcií, cirkví, MVO a regionálnych a miestnych orgánov. Politické rozhodnutia sa robia na centrálnej, regionálnej alebo miestnej úrovni a niekedy na viacerých úrovniach súčasne, pričom v mnohých krajinách sa uplatňuje vysoký stupeň decentralizácie.¹⁶ V tejto súvislosti sú lepšia koordinácia a partnerstvo rozhodujúcimi s cieľom zvýšiť súdržnosť, vyhnúť sa duplicitě a prispievať k efektívnejšiemu využívaniu nedostatkových zdrojov. Prostredníctvom koordinácie je možné stanoviť priority, rozvíjať koherentné politiky podporované legislatívnymi reformami a zabezpečiť implementáciu. Koordinácia takisto prispieva k poskytovaniu prehľadnejších informácií a poradenstva potenciálnym vzdelávajúcim sa.

¹³ „Spoločná správa o sociálnej ochrane a sociálnom začlenení roku 2006“, http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/cs2006_7294_en.pdf

¹⁴ V roku 2005 nemalo 37 % ľudí v Európe vo veku 16 až 74 rokov žiadne počítačové schopnosti a tento podiel sa s vyšším vekom zvyšuje (65 % ľudí vo veku 55 až 74 rokov). Zdroj: Eurostat, „Statistics in focus“, č. 17/2006.

¹⁵ Oznámenie Komisie „Efektívnosť a spravodlivosť v európskych systémoch vzdelávania a odbornej prípravy“, odsek 25.

¹⁶ Decentralizácia v rôznych formách a na rôznych stupňoch existuje vo väčšine štátov: Rakúsko, Belgicko, Bulharsko, Dánsko, Fínsko, Nemecko, Holandsko, Poľsko, Portugalsko, Španielsko, Švédsko, Rumunsko, Spojené kráľovstvo (Zdroj: OECD 2005; Eurydice 2006).

Členské štáty zahrnuli plány a politiky do svojich národných reformných programov s cieľom posilniť celoživotné vzdelávanie. Je potrebný prechod od plánovania k akcii. Implementácia sa môže podporiť prostredníctvom využitia Európskych štrukturálnych fondov, najmä Európskeho sociálneho fondu, s cieľom zlepšiť infraštruktúru aj poskytovanie vzdelávania dospelých. Existuje mnoho príkladov kvalitných projektov, ktoré boli vypracované v členských štátoch s podporou EÚ, z ktorých by mohli vychádzať ďalší¹⁷.

Členské štáty si nemôžu viac dovoliť fungovať bez efektívneho systému vzdelávania dospelých, ktorý by bol súčasťou ich stratégie celoživotného vzdelávania a ktorý by účastníkom zabezpečil lepší prístup na trh práce, lepšiu sociálnu integráciu a pripravil by ich na aktívne starnutie v budúcnosti. Členské štáty by sa mali uistiť, že majú systémy, ktoré im umožňujú definovať priority a monitorovať ich implementáciu.

Kľúčové odkazy

Ďalej sa uvádza päť kľúčových odkazov pre strany zainteresované vo vzdelávaní dospelých.

1. Odstraňovanie prekážok v účasti

Účasť dospelých na vzdelávaní a odbornej príprave je stále obmedzená (pozri prílohu). V porovnaní s cieľovou referenčnou úrovňou 12,5 % pre účasť vo vzdelávaní dospelých do roku 2010 predstavovala priemerná úroveň v roku 2005 10,8 %. Napriek rozsiahlym výkyvom tohto priemeru v rozsahu od 1,1 % do 34,7 %¹⁸ v členských štátoch existuje pozoruhodne podobná situácia, pokiaľ ide o *distribúciu* vzdelávania dospelých, pričom ľudia s najnižšími úrovňami počiatočného vzdelania, starší ľudia, ľudia vo vidieckych oblastiach a postihnutí sa v týchto krajinách zúčastňujú na vzdelávaní dospelých najmenej. Prekážky v účasti jednotlivcov môžu súvisieť s politikou: informačnou (úroveň prístupu k užitočným a aktuálnym informáciám), v súvislosti s poskytovateľom vzdelávania (vstupné požiadavky, finančné náklady, úroveň podpory vzdelávania, povaha výsledkov vzdelávania atď.); situačnou (kultúrna hodnota, ktorá sa pripisuje vzdelaniu; rozsah, v akom životné podmienky alebo rodinné a sociálne prostredie dospelého podporuje jeho účasť na vzdelávaní) a dispozičnou (vlastné ocenenie a sebadôvera dospelého ako vzdelávajúceho sa, častokrát spojená s neúspechom v predchádzajúcom vzdelávaní sa). Dôvody z hľadiska dopytu sú často najzávažnejšími prekážkami: nedostatok času z pracovných alebo rodinných dôvodov; nedostatok povedomia a motivácie, keďže ľudia nepovažujú vzdelanie za dostatočne zohľadnené alebo ocenené a nie sú schopní vnímať výhody, ktoré im prináša; nedostatočná informovanosť o ponuke a nedostatok finančných zdrojov¹⁹.

¹⁷ ESF060603-ESF, Informačný dokument o podpore vzdelávania a odbornej prípravy.

¹⁸ „Pokrok pri dosahovaní lisabonských cieľov vo vzdelávaní a odbornej príprave – Správa založená na ukazovateľoch a referenčných úrovniach – Správa za rok 2006“, s. 35-40, a jej príloha „Podrobná analýza pokroku“, kapitola 6.2.

¹⁹ Celoživotné vzdelávanie: názory občanov pod drobnohľadom. Zistenia jednoúčelového prieskumu Eurobarometra, Cedefop, Luxemburg, 2004. Správa takisto poukazuje na silné preferovanie neformálneho prostredia medzi dospelými.

Výzva pre členské štáty je dvojaká: zvýšiť celkový objem účasti na vzdelávaní dospelých a venovať pozornosť nerovnováhe v účasti s cieľom dosiahnuť spravodlivejšie rozloženie prostredníctvom motivácie, podpory, umožnením a pomáhaním tým dospelým, u ktorých je najmenej pravdepodobné, že sa zúčastnia na vzdelávaní vo všetkých jeho formách – formálnom, neformálnom a informálnom²⁰. Na to sú potrebné ciele verejné investície s cieľom zahrnúť tých, ktorí najmenej využívali kvalitné systémy vzdelávania a odbornej prípravy v minulosti.

Treba posilniť motivovanie ľudí, aby sa zúčastňovali na vzdelávaní, prostredníctvom zlepšenia kvality informovanosti a využívania vzdelávacieho potenciálu zariadení, akými sú napr. komunitné strediská, športové kluby, kultúrne inštitúcie, ako aj inštitúcie počiatočného vzdelávania a odbornej prípravy.

Odkaz 1

Zvyšovanie účasti na vzdelávaní dospelých a zavedenie spravodlivejšieho systému je rozhodujúce. Všetky zainteresované strany zohrávajú určitú úlohu, ale verejné orgány musia mať vedúce postavenie pri odstraňovaní prekážok a podporovaní dopytu s osobitným zameraním na nízkokvalifikovaných ľudí. Toto bude zahŕňať rozvoj vysokokvalifikovaného poradenstva a informačných systémov založených na prístupe orientovanom viac na vzdelávajúceho sa, ako aj rozvoj cieľových finančných stimulov pre jednotlivcov a podporu pre vytvorenie miestnych partnerstiev.

2. Zabezpečenie kvality vzdelávania dospelých

Nízka kvalita poskytovania vzdelávania dospelých vedie k nízkej kvalite výsledkov vzdelávania. Kvalita sa odráža v mnohých aspektoch: poskytovanie informácií a poradenstvo; analýza potrieb; príslušný obsah vzdelávania zodpovedajúci skutočným potrebám a požiadavkám; uskutočňovanie vzdelávania; podpora vzdelávania; prístupy k hodnoteniu; uznávanie, validácia a osvedčovanie spôsobilostí. Všetky tieto dimenzie treba považovať za dôležité, pričom nasledujúce si zasluhujú osobitnú pozornosť²¹:

Vyučovacie metódy – Vyučovacie metódy a materiály by mali zohľadňovať osobitné potreby dospelých a prístupy k ich vzdelávaniu. Očakávané výsledky vzdelávania by mali byť jasne stanovené. Okrem toho dospelí by mali mať možnosť využívať podporné zdroje vzdelávania, akými sú napr. poradenstvo, poskytovanie gramotnosti a rozvíjanie študijných schopností podľa požiadaviek.

Kvalita pracovníkov – Profesionálny rozvoj ľudí pracujúcich vo vzdelávaní dospelých je rozhodujúcim faktorom pre kvalitu vzdelávania dospelých. Definovaniu obsahu a procesov počiatočného vzdelávania pre pracovníkov v oblasti vzdelávania dospelých sa venovalo málo pozornosti. Existuje mnoho vzdelávacích a profesionálnych možností, ako sa stať pedagógom v oblasti vzdelávania dospelých a toto povolanie nie je vždy uznané v rámci formálnych kariérnych štruktúr. V porovnaní s inými vzdelávacími podsystémami sa vzdelávanie dospelých vyznačuje vysokou mierou zastúpenia pracovníkov na čiastočný pracovný úväzok (a ľudí, ktorí pracujú ako dobrovoľníci), ktorí môžu mať malé vyhliadky na pracovný

²⁰ Definície sú k dispozícii v „Memorande o celoživotnom vzdelávaní“ (SEK(2000) 1832, 30.10.2000) a v ďalších publikáciách, ako napr. Klasifikácia vzdelávacích aktivít podľa Eurostatu.

²¹ „Trendy a otázky v oblasti vzdelávania dospelých v Európe“, štúdia uskutočnená Európskym združením pre vzdelávanie dospelých (EAEA) v roku 2006. Neuvěřené.

postup a ktorí sú platení za odpracované hodiny. Sociálni partneri by sa mali zúčastňovať na uznávaní spôsobilostí pracovníkov v oblasti vzdelávania dospelých.

Kvalita poskytovateľov vzdelávania – Celkovej kvalite poskytovateľov vzdelávania treba venovať pozornosť prostredníctvom akreditačných mechanizmov pre poskytovateľov, rámcov na zabezpečenie kvality a interného a externého monitorovania a hodnotenia výsledkov vyučovania a vzdelávania sa. V tejto súvislosti zohrávajú vlády rozhodujúcu úlohu tým, že vytvárajú regulačné rámce, stanovujú štandardy pre kvalitu založené najmä na existujúcich príkladoch a zásadách pri odbornom vzdelávaní a odbornej príprave a pri vysokoškolskom vzdelávaní, a tým, že osvedčujú súlad s týmito štandardmi.

Kvalita poskytovania vzdelávania – Zlepšenie poskytovania vzdelávania dospelých je podstatné na zvýšenie účasti na takomto vzdelávaní. Opatrenia na podporu efektívneho poskytovania zahŕňajú dostupnosť vzdelávacích inštitúcií a miestnych centier starostlivosti o deti; otvorené a dištančné vzdelávacie služby pre ľudí žijúcich v odľahlých oblastiach; poskytovanie informácií a poradenstvo; ciele prispôsobené programy a flexibilné vyučovacie opatrenia.

Odkaz 2

S cieľom posilniť kultúru kvalitného vzdelávania dospelých by mali členské štáty investovať do zlepšenia vyučovacích metód a materiálov prispôsobených dospelým vzdelávajúcim sa a zaviesť opatrenia na počiatočný a ďalší profesionálny rozvoj na zabezpečenie kvalifikácie a zlepšovanie schopností ľudí pracujúcich v oblasti vzdelávania dospelých. Členské štáty by mali zaviesť mechanizmy na zabezpečenie kvality a zlepšiť uskutočňovanie vzdelávania.

3. Uznávanie a validácia výsledkov vzdelávania

V koncepte celoživotného vzdelávania sa zohľadňujú všetky formy vzdelávania - formálne, neformálne a informálne. Uznávanie a validácia neformálneho a informálneho vzdelávania je základným prvkom v stratégii celoživotného vzdelávania. Výsledky vzdelávania by sa mali uznávať a validovať bez ohľadu na to, kde a ako boli dosiahnuté. Takéto uznávanie neformálneho a informálneho vzdelávania umožňuje vzdelávajúcim sa určiť ich východiskovú pozíciu, získať prístup k programu vzdelávania na určitej úrovni, získať kredity na kvalifikáciu a (alebo) dosiahnuť úplnú kvalifikáciu založenú na spôsobilostiach. Služi na motiváciu menej motivovaných účastníkov, pridáva hodnotu predchádzajúcemu vzdelávaniu sa a šetrí čas a peniaze znížením alebo odstránením potreby opäť sa učiť to isté. Podobne umožňuje spoločnosti využívať výhody zo schopností získaných bez použitia verejných financií.

Tento dôraz kladený na uznávanie a validáciu nie je sám o sebe nový a mnoho členských štátov už zaviedlo systémy na uznávanie a validáciu výsledkov vzdelávania²².

V roku 2004 prijala Rada pre vzdelávanie²³ Spoločné európske zásady určenia a validácie neformálneho a informálneho vzdelávania s cieľom podporiť dôveru v takéto systémy. Ďalší rozvoj metód a systémov validácie v členských štátoch si vyžaduje splnenie týchto úloh:

²² Zdroj: Európsky zoznam – Uznanie neformálneho a informálneho vzdelávania, <http://www.ecotec.com/europeaninventory/>

- zavedenie validácie musí vychádzať z účasti príslušných zainteresovaných strán, najmä sociálnych partnerov, aby sa podporovalo vlastníctvo a dôveryhodnosť,
- treba zlepšiť kvalitu metód hodnotenia ako aj inštitúcie, ktoré hodnotenie uskutočňujú,
- ciele vzdelávania a odbornej prípravy – na všetkých úrovniach – treba preformulovať na základe cieľov vzdelávania. Toto je rozhodujúce pre validáciu: pokiaľ sa ciele zakladajú na vstupných faktoroch, validácia sa dá len ťažko dosiahnuť.

Odkaz 3

V priebehu nadchádzajúcich piatich rokov by mali členské štáty implementovať systémy validácie a uznávania neformálneho a informálneho vzdelávania založené na Spoločných európskych zásadách validácie a uznávania, ktoré budú zohľadňovať existujúce skúsenosti. Rozvoj validácie a uznávania môže byť spojený s rozvojom vnútroštátnych kvalifikačných rámcov v rámci celkového kontextu európskeho kvalifikačného rámca.

4. Investovanie do starnúceho obyvateľstva a migrantov

Je potrebné investovať do starnúceho obyvateľstva a migrantov.

Aktívne starnutie

Opísaná meniacia sa demografická situácia si vyžaduje nielen zvýšenie priemerného veku odchodu do dôchodku, ale takisto politiky „aktívneho starnutia“, ktoré venujú pozornosť životu pred odchodom do dôchodku z formálneho zamestnania ako aj po odchode do dôchodku. Výzva v súvislosti so vzdelávaním dospelých je dvojaká:

- na zabezpečenie dlhšieho pracovného života treba zlepšovať schopnosti starších pracovníkov a zvyšovať ich príležitosti na celoživotné vzdelávanie. Všeobecne sa uznáva, že s cieľom udržať zamestnateľnosť starších pracovníkov je potrebné investovať počas celého životného cyklu a mala by to podporovať vláda, odborné organizácie a sektory. Osobitná pozornosť by sa mala venovať ľuďom, ktorí sa dostávajú do strednej fázy svojho profesionálneho života.
- Treba rozvíjať poskytovanie vzdelávania pre dôchodcov (vrátane napríklad zvýšenia účasti dospelých študentov vo vysokoškolskom vzdelávaní), keďže ľudia odchádzajú na dôchodok v lepšom fyzickom aj psychickom zdraví a predlžuje sa dĺžka života ľudí v dôchodkovom veku. Vzdelávanie by malo byť neoddeliteľnou súčasťou tejto novej fázy v ich živote. V najnovšom oznámení o vysokých školách Komisia vyzvala vysoké školy, aby „boli otvorenejšie poskytovaniu kurzov pre študentov v neskoršej fáze ich životného cyklu“. Takéto ustanovenia budú mať rozhodujúcu úlohu pri udržiavaní dôchodcov v kontakte s ich sociálnym prostredím. V mnohých krajinách vzdelávacie systémy ešte

²³

http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/validation2004_en.pdf. Niektoré povolania, pre ktoré boli odsúhlasené minimálne požiadavky na vzdelanie a odbornú prípravu, nie sú zahrnuté – pozri smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2005/36/ES zo 7. septembra 2005 o uznávaní odborných kvalifikácií, Ú. V. EÚ L 255/22, 30.9.2005, s. 22.

nezačali venovať pozornosť objavujúcim sa potrebám tejto skupiny občanov, ktorí tiež majú nesmierny potenciál, pokiaľ ide o ich prínos k vzdelávaniu ostatných. Okrem toho rastúci počet dôchodcov v Európe by sa mal vnímať ako potencionálny zdroj pedagógov a školiteľov pre vzdelávanie dospelých.

Migrácia

Ako už bolo uvedené, výzvou pre vzdelávanie dospelých je podporovanie integrácie migrantov do spoločnosti a hospodárstva a zabezpečenie čo najlepšieho využitia spôsobilostí a vzdelávacích skúseností získaných ešte pred migráciou. Toto by malo zahŕňať:

- podporné politiky a akcie EÚ prostredníctvom príslušných programov na zlepšenie kvality politík vzdelávania a odbornej prípravy v domovských krajinách migrantov, najmä v európskych susedských krajinách,
- urýchlenie mechanizmov na hodnotenie schopností a uznávanie formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania prichádzajúcich migrantov,
- rozširovanie príležitostí na vzdelávanie dospelých v súvislosti s jazykovou, sociálnou a kultúrnou integráciou,
- rozvíjanie vhodného a efektívneho vyučovania a podporovanie vzdelávania sa s väčším medzikultúrnym rozmerom.

Odkaz 4

Členské štáty by mali zabezpečiť dostatočné investície do vzdelávania a odbornej prípravy starších ľudí a migrantov, ale najmä zabezpečiť ich efektívnosť na základe prispôsobenia vzdelávania a odbornej prípravy potrebám vzdelávajúceho sa. Členské štáty by mali takisto zvyšovať povedomie o dôležitej úlohe migrantov a starších ľudí v spoločnosti a hospodárstve.

5. Ukazovatele a referenčné úrovne

S cieľom monitorovať rozmanitosť vzdelávania dospelých a rozvíjať politiky vychádzajúce z dôkazov sú potrebné spoľahlivé údaje. V porovnaní s povinným vzdelávaním sú údaje týkajúce sa vzdelávania dospelých obmedzené, a to nielen preto, že poskytovatelia vzdelávania sú rozptýlení, ich povaha je rozdielna a často poskytujú svoje služby mimo verejného sektora. Dostupnosť a kvalita údajov sa zlepšuje a bude tomu tak aj v nadchádzajúcich rokoch vďaka existujúcim a chystaným medzinárodným prieskumom. Výsledky dvoch prieskumov uskutočnených Eurostatom – Prieskum o vzdelávaní dospelých a tretí prieskum o ďalšom odbornom vzdelávaní v podnikoch – poskytnú do konca roku 2007 najnovšie údaje týkajúce sa najmä účasti dospelých na celoživotnom vzdelávaní a investovania podnikov a účasti v ďalšom odbornom vzdelávaní. Prieskum OECD o schopnostiach dospelých (PIAAC) sa momentálne pripravuje.

Je potrebný ďalší výskum a analýzy, ktoré budú zohrávať kľúčovú úlohu pri využívaní dostupných štatistík a pri skúmaní kľúčových otázok, akými sú návratnosť formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania a celková úloha informálneho vzdelávania v živote dospelých. Treba sa užšie zamerať na trendy a prognózy, aby bolo možné podporovať tvorbu politiky a návrh programu. Komisia k tejto oblasti prispieva takisto prostredníctvom

nedávneho zriadenia výskumnej jednotky pre celoživotné vzdelávanie v Spoločnom výskumnom centre v Ispre.

Odkaz 5

Kvalita a porovnateľnosť údajov o vzdelávaní dospelých sa musí aj naďalej zvyšovať. Osobitne je potrebné hlbšie preniknúť do podstaty výhod vzdelávania dospelých a prekážok, ktoré v tom bránia a potrebné sú lepšie údaje o poskytovateľoch vzdelávania, školiteľoch a uskutočňovaní ďalšieho odborného vzdelávania.

Činnosti Európskej únie v tejto oblasti, vrátane Eurostatu, by sa mali sústrediť na čo najlepšie využitie existujúcich prieskumov a údajov, na zlepšenie harmonizácie konceptov a definícií a na širšie pokrytie, častosť a aktuálnosť údajov. Vyžadujú sa spoľahlivé údaje členené podľa pohlavia.

4. Akcie Európskej únie

Vzdelávanie dospelých zohráva dôležitú úlohu v úspešnom riešení úloh, pred ktorými stojí Európa, ale jeho potenciál sa ešte nedosiahol. V oznámení sa poukazuje na to, že sústredenie sa na kvalitu, efektívnosť a spravodlivosť by prinieslo výhody pre spoločnosť ako aj pre hospodárstvo.

Zodpovednosť v tejto oblasti nesú majú členské štáty. Úlohou Komisie je podporovať ich v úsilí o modernizáciu ich systémov. Komisia preto navrhuje, že by sa mal viesť dialóg s členskými štátmi a príslušnými zainteresovanými stranami s cieľom preskúmať:

- spôsoby najlepšieho využitia finančných mechanizmov dostupných na európskej úrovni (ako napr. štrukturálne fondy a Program celoživotného vzdelávania),
- ako náležite zohľadniť potreby spojené so vzdelávaním dospelých v národných reformných programoch v rámci Lisabonskej stratégie,
- ako najlepšie zahrnúť zainteresované strany, aby sa zabezpečilo, že odkazy v tomto oznámení sa budú uplatňovať v rozmanitých existujúcich podmienkach v rozličných členských štátoch,
- ako podporiť výmenu osvedčených postupov prostredníctvom aktivít vzájomnej výmeny skúseností a učenia sa (tzv. peer learning activities) v rámci programu „Vzdelávanie a odborná príprava 2010“, aj na základe výsledkov existujúcich programov EÚ,
- najlepšie prístupy na zlepšenie štatistického monitorovania.

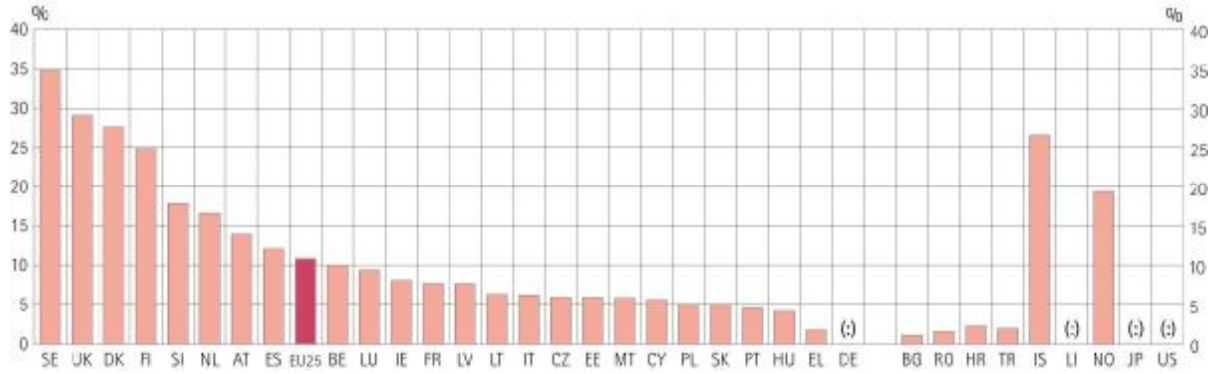
Na základe tejto úvahy Komisia navrhuje vypracovať v roku 2007 akčný plán na zabezpečenie efektívneho nadviazania na odkazy stanovené v tomto oznámení.

ANNEX

Participation in adult learning

Participation of adults in lifelong learning (2005)

(Percentage of population aged 25-64 participating in education and training in four weeks prior to the survey, ISCED 0-6)

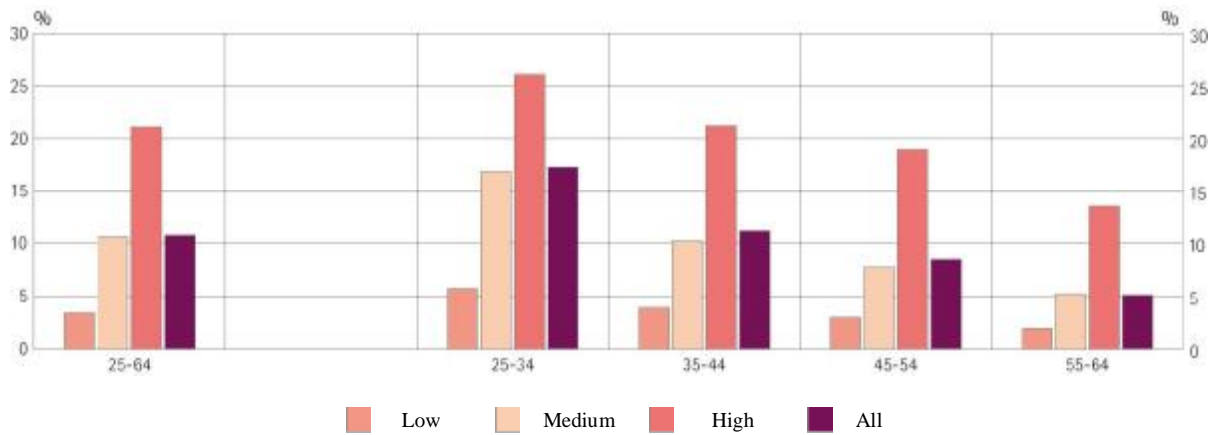
Source: Eurostat (Labour Force Survey)

Additional notes:

- DE: data for 2004.

- LU, MT and the UK: provisional data.

Participation in lifelong learning by age and educational attainment (2005)

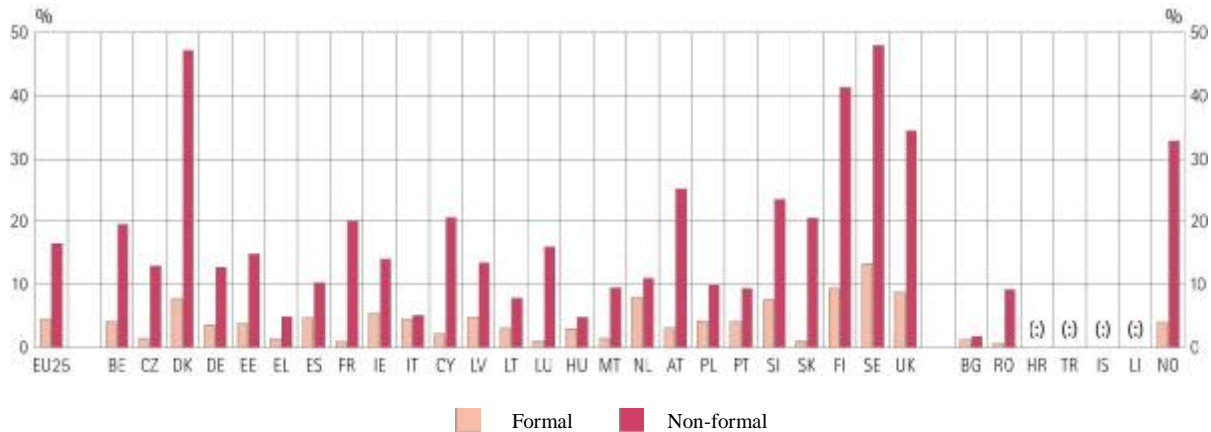
Source: Eurostat (Labour Force Survey)

Additional notes:

- DE : data for 2004.

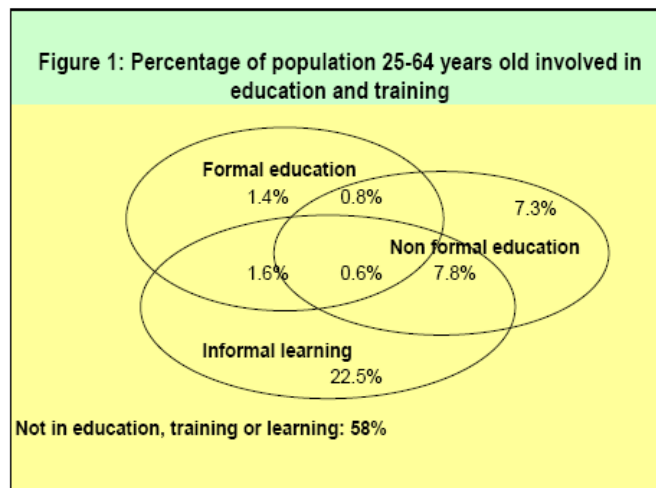
- LU, MT and the UK : provisional data.

Rate of participation (%) of 25-64 year olds in formal and non-formal education and training (2003)

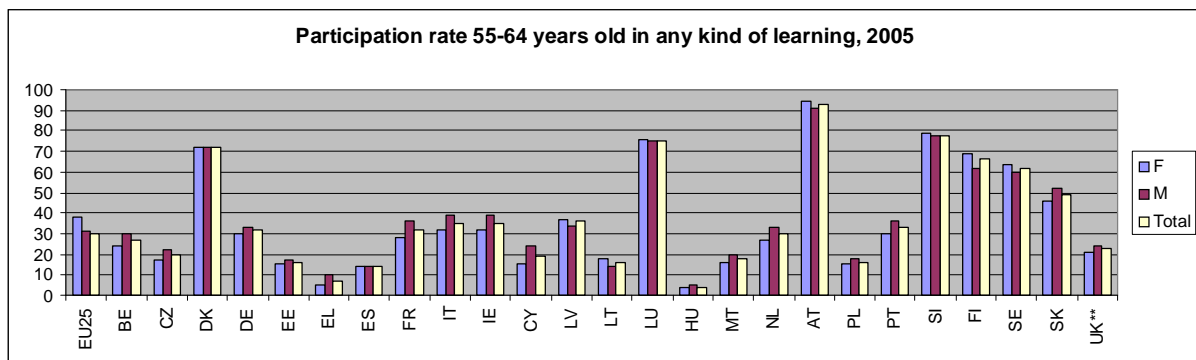
Source: Eurostat LFS, ad-hoc module on Lifelong Learning 2003. Target population: 25-64 years, reference period: 12 months..

Percentage of population 25-64 year olds involved in education and training (2003)

Source: Eurostat LFS, Ad hoc module on lifelong learning 2003
Target population: 25-64 years old

Participation rate 55-64 years old in any kind of learning (2005)

(*) Informal training is not included in UK Source: Eurostat LFS, Ad Hoc module on Lifelong Learning 2003 Target population: 25-64 years old